
Slavistika a slovackistika na Veľkotrnavskej univerzite sv. Cyrila a Metoda v Bulharsku

Daniela Konstantinová

Slavistika má na Veľkotrnavskej univerzite sv. Cyrila a Metoda (ďalej VTU) dlhoročnú tradíciu. Univerzita je druhou najväčšou štátnou univerzitou v Bulharsku. Bola založená v roku 1963 ako prvá bulharská univerzita mimo hlavného mesta Sofie. V súčasnosti má 9 fakúlt, z ktorých najväčšia je filologická (FF). VTU je známym centrom cudzojazyčného vzdelávania v Bulharsku. Na FF sa v rámci filologických, prekladateľských a tlmočnických odborov vyučuje 20 jazykov (okrem bulharčiny je to slovenčina, srbčina, poľština, chorvátčina, ruština, angličtina, nemčina, francúzština, španielčina, portugalcina, holandčina, čínština, japončina, kórejčina, arabčina, gréčtina, albánčina, rumunčina a turečtina). Súčasťou univerzity je aj Medzinárodné bulharistické centrum, ktoré každý rok organizuje medzinárodnú letnú školu bulharského jazyka a kultúry. Štúdium cudzích jazykov na FF zabezpečujú vysokokvalifikovaní univerzitní pedagógovia a zahraniční lektori. Ku kvalitnému osvojovaniu jazykov prispieva aj moderné materiálne vybavenie univerzity. Počas svojho štúdia študenti majú možnosť využiť rôzne formy študentskej mobility na štúdium a prax (program Erasmus, Comenius, medzivládne dohody atď.). Študiijné programy a odbory sú zosúladené s najnovšími požiadavkami na trhu práce a absolventi FF sa úspešne uplatňujú ako prekladatelia, tlmočníci, pracovníci v médiách, marketingových firmách, zákazníckych centrách a kultúrnych inštitúciách.

Slavistika na VTU

Na VTU vznikli ako jedny z prvých aj lektoráty zamerané vyučovanie slovanských jazykov v Bulharsku.¹ Prvý lektorát poľského jazyka a kultúry bol otvorený v roku 1974 (na základe dohody s Krakovskou univerzitou). Dňa 23. novembra 1978 rektor Univerzity Komenského v Bratislave prof. PhDr. Ján Kvasnička, DrSc., a rektor VTU prof. Dimitar Filipov, DrSc., podpísali zmluvu o spolupráci medzi univerzitami, a tým založili lektorát slovenského jazyka a kultúry na VTU. Najmladší zo slavistických lektorátov na univerzite je lektorát srbského jazyka, ktorý funguje od akademického roku 1996/97. V 70-tych a 80-tych rokoch sa poľština a slovenčina vyučovali ako fakultatívne predmety a k zmene tohto stavu došlo

---

¹ Keďže Katedra rusistiky je osobitnou katedrou, nevenujeme sa v tomto príspevku problematike rusistiky.

až v 90-tych rokoch. V akademickom roku 1993/1994 bol na VTU otvorený nový akreditovaný odbor – *slovanská filológia* a v tom istom roku vznikla aj Katedra slavistiky. V rámci odboru slovanská filológia sa začal vyučovať poľský jazyk, literatúra a kultúra (1993/1994), neskôr slovenský jazyk, literatúra a kultúra (1995/96) a po ňom srbochorvátsky jazyk, literatúra a kultúra (1996/97). Fungovanie týchto študijných odborov sa strieda s dvojročnou periodicitou. Vo svojich začiatkoch bolo štúdium v odbore slovanská filológia päťročné a bolo spojené aj so štúdiom bulharistiky. Po jeho ukončení študenti nadobudli kvalifikáciu magister-filológ a učiteľ bulharského jazyka a literatúry.

V 90-tych rokoch minulého storočia došlo k výrazným spoločenským zmenám (vrátane vzniku nových slovanských štátov). Nastali aj transformácie v oblasti vysokoškolského vzdelávania a jeho študijných programov. Na začiatku 20. storočia vznikli nové skutočnosti, ktoré aj v Bulharsku vyvolali diskusiu o budúcnosti slavistického vzdelania a profesionálnej realizácii so slovanskými jazykmi. Tie pretrvávajú do značnej miery podnes, keď sa objavujú názory o kríze humanitného vzdelania (vrátane slavistiky) a o potrebe prispôsobenia sa novej spoločenskej realite, tendenciám a možnostiam profesionálnej realizácie. P. Žeňuch v tejto súvislosti poukazuje aj na niektoré momenty v slovenskej slavistike, ktoré platia aj pre slavistiku na VTU: „Z hľadiska aktuálnych trendov determinovaných rizikami stability ekonomických faktorov sa však slavistika nachádza na križovatke. Model interdisciplinarít a komplexného ponímania základného slavistického výskumu a jeho aplikácie vo vzdelávacom prostredí umožňuje slavistickú disciplínu vnímať ako prierezovú, syntetizovanú zložku, ktorá tvorí neoddeliteľnú súčasť humanitných vied o jazyku a kultúre.“²

Od 90. rokov na podnet domácich a medzinárodných pokynov vo vede a univerzitnom vzdelávaní nastali ďalšie transformácie a reformy. Tie podmienili aj zmeny v učebných programoch a plánoch v odbore *slovanská filológia* (napríklad zavedenie 8-semesterového bakalárskeho štúdia). Napriek reformám však tento odbor naďalej ostal dvojodborovým a paralelne so slovackistickými disciplínami sa vyučujú aj bulharistické; okrem praktickej slovenčiny sa vyučujú aj jednotlivé jazykovedné roviny (fonetika, lexikológia, morfológia, syntax slovenského a bulharského jazyka) a literárnovedné disciplíny (slovenská a bulharská literatúra v jednotlivých obdobiach). Štúdium sa končí štátnymi záverečnými skúškami zo slovenčiny a bulharčiny a bakalárskou diplomovou prácou. Od roku 2014 odbor funguje so zmeneným názvom *slavistika* a vznikli jeho dve akreditované študijné špecifikácie s filologickým zameraním. Prvá je slavistika s pedagogickou kvalifikáciou (učiteľ/pracovník v systéme bulharského vzdelania) a druhá – slavistika s kvalifikáciou v oblasti cestovného ruchu a v komunikácii (tzv. jazykový referent). V oboch

² Žeňuch, Peter: Stav a perspektívy slovenskej slavistiky. Z dejín Slovenského komitétu slavistov a Slavistického ústavu Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied. In Žeňuch, Peter (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 51.

špecifikáciách odboru *slavistika* sa u študentov vyžaduje úroveň znalosti slovenského jazyka podľa Spoločného európskeho referenčného rámca (SERR) B2.

Okrem klasických filologických odborov, v ktorých absolventi získavajú profesionálnu kvalifikáciu filológa, je od roku 1998 na VTU aj odbor *aplikovaná lingvistika*, v ktorom sa vyučujú dva cudzie jazyky (tzv. prvý a druhý jazyk) a nadobudnutá profesionálna kvalifikácia je prekladateľ a tlmočník. Prijímacie skúšky sú obyčajne z prvého jazyka, ktorý študenti musia ovládať na úrovni B1. Vyučovanie druhého jazyka sa začína od úplného začiatku. Po ukončení štúdia dosiahnuté úrovne znalosti jazykov sú C1 (prvý jazyk) a B2 (druhý jazyk). Vyučované predmety v tomto odbore sú zamerané na praktický jazyk a lingvokultúrológiu. Keďže ide o prekladateľsko-tlmočnický zameraný odbor, najviac hodín je venovaných rôznym druhom prekladov (umelecký, odborný atď.) a tlmočeniu (simultánne a konzekutívne). Štúdium sa končí dvoma štátnymi záverečnými skúškami (z prvého a z druhého jazyka). Práve v rámci odboru aplikovanej lingvistiky v akademickom roku 2001/02 boli prijatí prví študenti so zameraním: angličtina a slovenčina, nemčina a slovenčina. V snahe rozširovať možnosti budúcej realizácie študentov v akademickom roku 2011/12 bola otvorená ďalšia kombinácia pre študentov, ktorí študujú ako prvý jazyk západný (angličtina, nemčina, francúzština, španielčina) alebo ruštinu a ako druhý jazyk študujú slovenčinu.

Od roku 2010 sú na Veľkotrnavskej univerzite aj dva magisterské slavistické programy: *translatológia so slovanským jazykom* (poľština, slovenčina, srbčina a chorvátčina) a *literatúra a kultúra slovanských národov*. Štúdium v oboch programoch trvá 2 semestre a je určené na získanie ďalších vedomostí v oblasti slovanských jazykov (úroveň znalosti jazyka podľa SERR C1+), literatúr a kultúr. Program *translatológia so slovanským jazykom* (slovenčina) je vypracovaný s prihliadnutím na verejno-hospodárske požiadavky v podmienkach globalizácie a eurointegrácie. Štúdium sa končí napísaním diplomovej magisterskej práce, ktorá predstavuje preklad slovenskej knihy a analýzu tohto prekladu. Počas štúdia v magisterskom programe sú aj absolventské prekladové projekty, v rámci ktorých študenti majú možnosť preložiť krátke prozaické diela (poviedky, fejtóny atď.) slovanských autorov a po získaní súhlasu ich vydať v knižnej podobe. (O tejto iniciatíve slovakistov pozri viac v prílohe tohto príspevku v časti *Knihy so študentskými prekladmi*.)

Na VTU je aj doktorandské slavistické štúdium v akreditovaných odboroch slovanské jazyky a slovanská literatúra.

V súlade s najnovšími tendenciami pri zvyšovaní konkurencieschopnosti na trhu vysokoškolského vzdelávania na FF VTU v roku 2015 boli akreditované nové odbory a programy, napríklad *žurnalistika a vzťahy s verejnosťou*. V nich sa uplatnili zásady interdisciplinarity s možnosťou vyučovania slovanských jazykov. V posledných rokoch sa na VTU rozširujú možnosti vyučovania slovanských jazykov ako povinne voliteľných predmetov aj pre iné fakulty v rámci VTU, napríklad na Historickú fakultu VTU a Právnickú fakultu VTU.

VTU založila *Slavistický komplex*, ktorý sa nachádza v osobitnej dvojposchodovej budove s rozlohou 150 m². Je v ňom sústredená obsiahla slavistická knižnica a osobitné slavistické semináre so špecializovanými knižnicami (polonistický, slavistický, srbský a kroatistický). Slavistický komplex disponuje literatúrou vo všetkých slovanských jazykoch a taktiež je v ňom aj moderné technické vybavenie. Prebieha tu vyučovanie a konajú sa tu aj prednášky domácich a hosťujúcich lektorov zo zahraničných partnerských univerzít.

Slovakistika na VTU

V akademickom roku 1978/79 bol na VTU otvorený lektorát slovenského jazyka a kultúry. Prvá slovenská lektorka PhDr. Terézia Igazová svojím veľkým nadšením podnietila záujem bulharských študentov o slovenčinu a v spoluautorstve vydala prvú učebnicu slovenčiny pre Bulharov³. Slovenskí lektori, ktorí prišli po nej, boli PhDr. Ondrej Hábovčík a PhDr. Ivona Vaňková.⁴

Roku 1995/1996 lektorka PhDr. Elena Neoveská sa stala zakladateľkou slovakistiky ako odboru a svojim študentom sa venovala s veľkým zánietením. Po nej na Katedre slavistiky pôsobilo niekoľko slovenských lektorov: doc. PhDr. Kornélia Resutíková, CSc., doc. PhDr. Božena Švihranová, CSc., PhDr. Emil Kudlička, PhD. (bol lektorom na Sofijskej univerzite Sv. Klimenta Ochridského v Sofii a na Veľkotrnavskej univerzite pôsobil ako hosťujúci lektor), PhDr. Katarína Sedláková, PhD., PhDr. Bibiana Košovská, PhD. Od akademického roku 2013/2014 je lektorkou slovenského jazyka, literatúry a kultúry PaedDr. Eleonóra Zvalená, PhD.

Z domácich pedagógov sa v súčasnosti vyučovaniu slovakistiky na univerzite venuje doc. Daniela Božidarovová Konstantinová, PhD., (slovenský jazyk) a doc. Valéria Živonová Todorovová, PhD., (slovenská literatúra).

Na VTU sa v akademickom roku 2015/16 slovenčina vyučuje v dvoch bakalárskych odboroch: *slovanská filológia* a *aplikovaná lingvistika*.

Na VTU je aj doktorandské štúdium slovakistiky v odboroch slovenské jazyky (slovenčina), slovanská literatúra (slovenská literatúra) a teória a prax prekladu (slovenčina). V roku 2010 D. Konstantinová obhájila dizertačnú prácu o slovensko-bulharskej frazeológii a v roku 2013 obhájila dizertáciu o slovenskej katolíckej moderne aj Valéria Živonová.

Počas štúdia na univerzite majú študenti slovakistiky viacero možností navštíviť Slovensko a tak zdokonaľovať svoje vedomosti. VTU má podpísanú zmluvu s Univerzitou sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Na FF sa aktívne využívajú možnosti akademických prednáškových a študijných mobilít vyučujúcich pedagógov a stu-

---

³ Terézia Igazová – Mária Kožuchová: Slovenský jazyk a literatúra. Veľké Trnovo: Univerzitná tlačiareň pri Univerzite sv. Cyrila a Metoda, 1984, 350 s. Okrem gramatickej časti učebnica obsahuje aj výber textov zo slovenskej literatúry a folklóru, informácie o slovenských mestách a pod.

⁴ Konstantinová, Daniela – Ivanovová, Cenk: Slovakistika na Veľkotrnavskej univerzite Sv. Cyrila a Metoda vo Veľkom Trnove v Bulharsku. In Pekarovičová, Jana – Hargašová, Zuzana: Slovenčina vo svete. Súčasný stav a perspektívy. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 242.

dentov cez program Erasmus. FF VTU má podpísané zmluvy v rámci programu Erasmus s Univerzitou Komenského v Bratislave, Prešovskou univerzitou, Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre a s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici. Mnohí študenti študujú na Slovensku a využívajú možnosti na študijný pobyt, ktoré im poskytuje Ministerstvo školstva a vedy Bulharskej republiky, patrí sem napríklad letná jazyková škola *Studia Academica Slovaca* a jednosemestrálne štúdium na slovenských vysokých školách.

Od akademického roku 1995 podnes v rámci odborov *slovanskej filológie (slavistika)* a *aplikovanej lingvistiky* úspešne ukončilo štúdium slovenčiny 45 absolventov. Mnohí z nich sa dokázali uplatniť a profesionálne realizovať ako slovakisti-filológovia i ako prekladatelia a tlmočníci. Pracujú v oblasti cestovného ruchu, v súkromných firmách, v zákazníckych centrách ako tlmočníci, niektorí z nich sa realizujú aj ako prekladatelia slovenskej literatúry.

Univerzitní pedagógovia-slovakisti z Katedry slavistiky vzhľadom na svoju pedagogickú a vedecko-vzdelávaciu činnosť zúčastňujú na najnovších výskumoch v oblasti slovakistiky. S tým súvisí aj ich publikačná činnosť, ktorá zahŕňa vydávanie vedeckých štúdií, učebníc, učebných pomôcok, zborníkov so študentskými prekladmi (v závere príspevku prikladáme prílohu s výberom publikačnej činnosti súvisiacej so slovakistickou tematikou).

Slovakisti na Veľkotrnavskej univerzite aktívne spolupracujú so svojimi kolegami-slovakistami zo Sofijskej univerzity sv. Klimenta Ochridského. Niektorí študenti sa zúčastňujú aj na študentských vedeckých konferenciách, prekladateľských súťažiach a ďalších podujatiach.

Slovakistika na Veľkotrnavskej univerzite spolupracuje aj s Veľvyslanectvom Slovenskej republiky v Sofii, v spolupráci s ktorým organizuje na univerzite výstavy, návštevy významných slovenských osobností (Gustáv Murín v roku 2013, Pavol Rankov v roku 2014, Jozef Banáš v roku 2015 a i.).

Treba ešte uviesť aj to, že v posledných rokoch sa slavistika na VTU stretáva s problémami, ktoré spôsobuje napríklad aj nepriaznivá demografická situácia, pokles záujmu o humanitné vzdelávanie, ktoré sa dotýka aj slavistických filologických disciplín a zápasí aj s konkurenciou na zahraničných univerzitách. V podstate niektoré z týchto faktorov ovplyvňujú slavistické vysokoškolské vzdelanie aj na Slovensku.⁵ M. Vojtech ako prodekan pre bakalárske a magisterské štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v tejto súvislosti uvádza: „Deficit v oblasti počtu študentov, s ktorým budeme určite zápasíť aj v najbližších rokoch, bude potrebné kompenzovať výraznejšou vedecko-výskumnou aktivitou v podobe vedeckých grantov a zvýšenou publikačnou aktivitou. Okrem toho bude potrebné v rámci diskusií o podobách vysokoškolského vzdelania na Slovensku,

⁵ Pozri k tomu Vojtech, Miloslav: Súčasnosť a perspektívy slavistických a areálových štúdií na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. In Dobriková, Mária (ed.): Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. LXXIII. Philologica. Bratislava: 2014, s. 53.

predovšetkým v rámci diskusií o podobe vzdelávania v oblasti humanitných a filologických vied, neustále akcentovať celospoločenskú potrebu štúdia malých slovanských jazykov ako prostriedku interkultúrnej spolupráce a spolupráce v iných, najmä v súčasnosti preferovaných oblastiach, ako je hospodárstvo, obchodné vzťahy či cestovný ruch. Otázka udržania štúdia slovanských jazykov na Slovensku, teda aj na našej univerzite, je súčasne aj otázkou reciprocit s medzinárodnou dimenziou: musíme si uvedomiť, že od ich zachovania a rozvíjania u nás závisí aj osud slovakistiky v zahraničí, najmä v ostatných slovanských krajinách Európy.⁶

Slovakistika je na VTU odborom, ktorý zabezpečuje uplatniteľnosť študentov, preto má na univerzite aj svoje opodstatnenie a miesto, a preto veríme, že má aj svoju budúcnosť. Veľkotrnavská Katedra slavistiky vytrvalo pracuje zvyšovaní záujmu o slovanské jazyky, literatúry a kultúry, lebo prostredníctvom systematického poznávania spoločenských a kultúrnych procesov a vzťahy medzi slovanskými štátmi motivuje svojich študentov k samostatnosti a vychováva ich odborníkov kompetentných vo svojej oblasti.

Literatúra

- KONSTANTINOVA, D. – IVANOVA, C. Slovakistika na Veľkotrnavskej univerzite Sv. Cyrila a Metoda vo Veľkom Trnove v Bulharsku. In Pekarovičová, J. – Hargašová, Z. (eds.): *Slovenčina vo svete. Súčasný stav a perspektívy*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 241-244.
- VOJTECH, M. Súčasný a perspektívy slavistických a areálových štúdií na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. In Dobříková, M. (ed.): *Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského LXXIII. Philologica*, Bratislava, 2014, s. 45-54.
- ŽEŇUCH, P. Inštitucionalizovaný slovenský slavistický výskum. In Žeňuch, P. (ed.): *Slovenská slavistika včera a dnes*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jana Stanislava SAV, 2012, s. 9-56.

Príloha

Výber z publikačnej činnosti súvisiacej so slovakistickou tematikou na Katedre slavistiky Filologickej fakulty Veľkotrnavskej univerzity sv. Cyrila a Metoda vo Veľkom Trnove v Bulharsku

---

⁶ Tamže, s. 54.

Učebnice

- КОНСТАНТИНОВА, Даниела: Падежите в словашкия език (с оглед на преподаването им на българи). Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий”, Велико Търново, 2015, 170 с., ISBN 978-619-208-027-3
- KONSTANTINOVA, Daniela – SEDLÁKOVÁ, Katarína: SLOVENČINA PRE BULHAROV – pre pokročilých, Univerzitné vydavateľstvo Sv. Cyrila a Metoda. Veľké Trnovo: 2005, 135 s., ISBN 954-524-446-1

Cvičebnice

- SEDLÁKOVÁ, Katarína – ŽIVOVA, Valeria: Výber textov zo súčasnej slovenskej prózy. Univerzitné vydavateľstvo Sv. Cyrila a Metoda. Veľké Trnovo: 2007, 91 s., ISBN: 978-954-524-612-8.

Učebné pomôcky

- СЕДЛАКОВА, Катарина – КОНСТАНТИНОВА, Даниела: “Българско-словашки разговорник“, Плевен: Издателство “ГРАММА”, 2006, с. 447. ISBN-10: 954-8805-74-X, ISBN-13: 978-954-8805-74-2

Monografie

- ТОДОРОВА, Валерия: Словашкият романтизъм. Модерност и традиция. Издателство „Ровита“, Велико Търново, 2015, 136 с. ISBN: 9789548914352.
- КОНСТАНТИНОВА, Даниела: Иронията като начин за възприемане на света (върху материал от българската и словашката фразеология), Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий”, Велико Търново, 2011, 191 с., ISBN 978-954-524-808-5.

Knihy so študentskými prekladmi

- МУРИН, Густав: Животът като самиздат. Велико Търново: Издателство „ПИК“, 2013. MURÍN, Gustáv: Život ako samizdat. Veľké Trnovo: Vydavateľstvo PIC, 2013 (bilingválne vydanie) Konstantinova, D. (redaktor) ISBN 978-954-736-237-6.
- ГРУПАЧ, Мариан: От тавана на Европа. Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий”, Велико Търново, 2007 ISBN – 978-954-524-613-5 (GRUPÁČ, Marián: Z podkrovia Európy. Univerzitné vydavateľstvo Sv. Cyrila a Metoda. Veľké Trnovo: 2007) Konstantinova, D. (redaktor).

Zborník

- SEDLÁKOVÁ, Katarína – IVANOVA, Censka – KONSTANTINOVA, Daniela (ed.): Slováci a slovakistika v Bulharsku. Словаците и словакистиката в България. София: Стигмати, Sofia: Sigmata 2009, 317 s. ISBN 978-954-336-073-4